

ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΔΑ

Γιάννος κι' ἡ Μάρω εἶταν τὰ πλεῖο εὖοσμα ἄνθια τοῦ χωριοῦ. Πρῶτοι στὴν ὠμορφιά, πρῶτοι στὴν χάρη, πρῶτοι στὰ καλὰ φερσίματα, πρῶτοι στὴν ἀρετή, πρῶτοι στὴν καρδιά καὶ σ' ὅλα τὰ καλὰ πρῶτοι. Ὁ Γιάννος εἶταν εἴκοσι τεσσάρων χρονῶν, ὅτι εἶχε τελειώσει τὸ στρατιωτικὸ του — κι' ἡ Μάρω δεκαοχτώ, βία δεκανιά, εἴκοσι δὲν εἶταν.

Ἀπὸ καιρό, πρὶν ὁ Γιάννος πάη στὸν στρατό, ὅλο τὸ χωριὸ τοῦς εἶχε ἀρραβωνιασμένους. Νιοὶ καὶ γερόντοι ἔλεγαν συναμεταξύ τους, ὅταν εἶταν λόγος γιὰ παντρολογιές:

— Ὁ Γιάννος εἶναι γεννημένος γιὰ τὴν Μάρω κι' ἡ Μάρω γιὰ τὸν Γιάννο. Ἀνάθεμά τον, ποῦ θὰ τοὺς ξεχωρίση.

Δὲς κι' ἡ θέληση, λὲς κι' ἡ ἐπιθυμιὰ τοῦ χωριοῦ ἐπέδαλε ὁ Γιάννος ν' ἀγαπήσῃ τὴν Μάρω, κι' ἡ Μάρω τὸν Γιάννο. Ἀγαπιῶνταν χωρὶς νὰ μπορέσουν ν' ἀνταμωθοῦν κάπου στὸ λειβάδι ἢ στὸν λόγγο, ἢ στὰ χωράφια, νὰ εἶπουν μονάχοι τοὺς τὸν πόνο τους, τὴν ἀγάπη τους, ποῦ τοὺς ἔκαιγε βαθειὰ στὴν καρδιά.

Μιά μέρα, μέρα τοῦ Μαγιοῦ χιλιόκαλλη καὶ χιλιόλαμπρη, ἀνταμώθηκαν στὸν λόγγο. Ὁ Γιάννος πήγαινε πρὸς ἓν' ἄλλο χωριὸ συνορίτικο, τὸ χωριὸ τῆς μάννας του, ποῦ εἶχε πολλοὺς δικούς, κι' ἡ Μάρω ἔρχονταν ἀπὸ τὴν στρούγγα φορτωμένη σ' ἓνα ἀσὶ τὸ γάλα τῆς ἡμέρας. Καρδιοχτύπησε ὁ Γιάννος κι' ἔγινε παπαρούνα τὸ πρόσωπό του· καρδιοχτύπησε κι' ἡ Μάρω κι' ἔγιναν ἄλικά τὰ βελουδένια μάγουλά της. Κάνενας ἀπὸ τοὺς δυὸ τοὺς δὲν εἶχε οὔτε τὴν δύναμη, οὔτε τὸ θάρρος νὰ κυττάξῃ τὸν ἄλλον στὰ μάτια· ἐδέθηκε ἡ γλῶσσά τους, ἔτρεμε ὅλο τὸ κορμί τους καὶ βούϊζαν τ' αὐτιά τους κι' ὕστερα ἀπὸ λίγες στιγμὲς ξεχωρίστηκαν σκλάβος ὁ ἓνας τοῦ ἄλλουνοῦ, τρελλὸς ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλον. Ὁ λόγγος μαυρολόγαγε ἀπὸ τὴν χλωρασιά, τὰ λουλούδια τῆς γῆς καὶ τὰ χόρτα καὶ τ' ἄνθια τῶν δεντριῶν στόλιζαν τὴν ἡμέρα,

τὰ τραγουδιάρικα πουλιά λαλοῦσαν, λαλοῦσαν κι' ἔκαναν πανη-
γύρι, ἢ βρύσες κι' ἢ ρεματιές ἐκελάρυζαν γλυκά - γλυκά κι' ἦσυχά
ἦσυχά, κι' ἕνα παραδεισιατικό ἀγεράκι γλυστροῦσε ἀνάμεσα στὰ
κλωνάρια τῶν δέντρων, τῶν χαμοκλαδιῶν καὶ τῶν χορταριῶν
κι' ἐβαλοσάμωνε κάθε καρδιά, σὰν νάλεγε:

— «'Ἀπ' ὅλα τὰ τιμώτερο, τὸ γλυκότερο, τὸ δυνατότερο, τὸ κα-
λύτερο, τ' ὠμορφότερο, τὸ μεγαλύτερο».

'Ἀπὸ ἐκείνη τὴν στιγμή ὁ Γιάννος εἶταν τῆς Μάρως κι' ἡ Μάρω
τοῦ Γιάννου.

Τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα ξανταμώθηκαν οἱ δυὸ ἀγαπημένοι χωρὶς
νὰ εἰποῦν ἕναν λόγο, ἀλλὰ πόσο φλύαρη εἶταν ἡ σιωπὴ τους!
Πόσα εἶπαν ὁ ἕνας στὸν ἄλλο, χωρὶς νὰ προφέρουν τὰ χεῖλη μιὰ
λέξη! Τὴν παράλλη ἡμέρα τὸ ἴδιο, καὶ δὲν περνοῦσε μέρα χωρὶς
ν' ἀνταμωθοῦν. Μιὰ μέρα ἀπὸ τὲς πολλές, ὄχι μέρα, νύχτωμα,
σούρουπα, τὴν ὥρα ποῦ κρύβεται ἡ ἡμέρα πίσω ἀπὸ τὰ βουνά,
κι' ἡ Νύχτα μπαίνει στὰ σκοτεινόχρυσά παλάτια τῆς, τὸ ἔρωτε-
μένο ζευγάρι ἀνταμώθηκαν κάτω στὸ ρέμα. Φωτιὰ ὁ Γιάννος,
λαύρα ἡ Μάρω. Τὸ μούχρωμα, ποῦ ἄπλωνε τὰ πλατυὰ φτερά του,
τοῦς ἔδωκε δύναμη καὶ θάρρος κι' ἔπεσαν ὁ ἕνας στὴν ἀγκαλιὰ
τοῦ ἄλλουνοῦ...

— Σ' ἀγαπῶ, Μάρω μου!

— Πεθαίνω γιὰ σένα, Γιάννο μου!

Πέρασε ὁ Μᾶης κι' ὁ θερτῆς καὶ ζύγωνε ὁ Ἄλωνάρης. Τὸ χωριὸ
εἶχε τραγοῦδι τὴν ἀγάπη τοῦ Γιάννου καὶ τῆς Μάρως, καὶ χαίρον-
ταν καὶ καμάρωνε γιὰ τὸ ἔρωτικό ζευγάρι, ποῦ κλειοῦσε μέσα στὴν
ἀγκαλιὰ του, καὶ μόνον οἱ γονεοὶ τοῦ Γιάννου καὶ τῆς Μάρως δὲν
χαίρονταν καὶ δὲν καμάρωναν, κι' ἔπιναν φαρμάκι μὲ τὸ γυαλί.

Οἱ γονεοὶ τοῦ Γιάννου τὸν ἐστενοχωροῦσαν νὰ τὸν παντρεύουν
μὲ τὴν θυγατέρα ἑνὸς ἐχοῦμενου ἀπὸ ἄλλο χωριό, μιὰ ἀσκημο-
μούρα, ποῦ εἶχε δέκα χιλιάδες δραχμὲς προίκα καὶ κἄτι ἀμπελο-
χώραφα, σωκήπια καὶ λοιπά, ποῦ ἔφταναν πέρα-πέρα τὲς δέκαπέντε
χιλιάδες καὶ μέρα - νύχτα τὸν γκρίνιαζαν, πῶς παλάθωσε μὲ μιὰ
ποῦ δὲν ἔχει οὔτε μιὰ δραχμὴ μετρητῆ.

— Καλὴ εἶναι ἡ Μάρω, παιδί μου (τοῦ ἔλεγαν κι' οἱ δυὸ μ' ἕνα
στόμα) δὲν ματαγένεται στὴν ὠμορφιά τῆς, ἀλλὰ τί νὰ τὴν κάνωμε
τὴν ὠμορφιά, χωρὶς προίκα; Ἄν δὲν πάρης γυναίκα μὲ προίκα,
θὰ σὲ φάγῃ ἡ Ἀμερικὴ.

Κι' αὐτὸς τοὺς ἀπολογιῶνταν:
— Τὴν Μάρω θὰ πάρω κι' ὄχι ἄλλη! Κι' ἂν δὲν ἔχει προίκα
μετρητὰ κι' ἀμπελοχώραφα, σὰν τὴν ἀσκημομούρα, ποῦ μοῦ βρή-
κατε ἐσεῖς, θὰ πάγω στὴν Ἀμερικὴ νὰ τῆς τὴν κάνω τὴν προίκα
τῆς Μάρως μου, ποῦ νὰ τὴν ζηλεύουν σ' ὅλο τὸ χωριό.
Τὰ ἴδια τραβοῦσε κι' ἡ Μάρω ἀπὸ τοὺς δικούς τῆς τοὺς γονεούς,
γιατ' ἤθελαν νὰ τὴν δώσουν σ' ἕναν γεροντοποιόν, ποῦ εἶχε ἑκατὸ
χιλιάδων δραχμῶν περιουσία.

— Δέν ἐντρέπειςαι, θυγατέρα, ποῦ ξελογιαστήκηες μ' ἐκείνον τόν Γιᾶννον; (Τῆς ἔλεγαν). Καλό καί τίμιο εἶναι τὸ παιδί, ἀλλὰ δέν ἔχει στὸν ἥλιο μοῖρα! Νά! κυττάει νὰ περάσῃ τὸ στρατιωτικό, καί νὰ τὸ στρίψῃ γιὰ τὴν Ἀμερική, ἐνῶ αὐτός, ποῦ σοῦ ἠύραμε ἐμεῖς, ὁ κύρ Ξεραγγίας, ἔχει ἑκατὸ χιλιάδες καί θὰ σέ ζήσῃ κυρά! Ξέρεις, ξεροκέφαλο, τί θὰ πῆ ἑκατὸ χιλιάδες;

— Κομμάτια νὰ γένῃ κι' αὐτός κι' ἡ χιλιάδες του! (τοὺς ἀποκραίνονταν ἡ Μάρω). Ἐγὼ δέν παίρω ἄντρα, ποῦ θὰ τὸν εἶχα πατέρα στὴν ἡλικία! Θέλω νὰ πάρω παιδί, λεβέντη, κι' ὄχι γέρο γκρουχαλιάρη! Ὁ κόσμος νὰ χαλάσῃ τὸν Γιᾶννο θὰ πάρω κι' ὄχι ἄλλον!

Τὸν Ὀχτώβριο ὁ Γιᾶννος θὰ πῆγαινε νὰ καταταχτῆ στὸν στρατὸ ὡς κληρωτός.

Τὴν παραμονή, ποῦ θὰ ξεκινούσε γιὰ τὸ σῶμα του, ἔστησε τὸ καρτέρι τῆς Μάρως στὸ ρέμα καί κατὰ τὸ μούχρωμα ἀνταμώθησαν.

— Μάρω μου!

— Γιᾶννο μου!

— Αὔριο φεύγω γιὰ τὸν Στρατό, Μάρω μου!

— Ὡρα σου καλή, Γιᾶννο μου!

— Θὰ μοῦ εἶσαι πιστὴ ὡς ποῦ νὰ γυρίσω;

— Θὰ μοῦ εἶσαι πιστός, ὡς ποῦ νὰ γυρίσῃς;

— Καί πεθαμμένος ἐσένα θ' ἀγαπῶ!

— Καί πεθαμμένη ἐσένα θ' ἀγαπῶ!

— Σ' ἀφίνω γειὰ καί καλὴν ἀντάμωση, Μάρω μου!

— Ὡρα σου καλή, Γιᾶννό μου, κι' ὁ Θεὸς μαζί σου!

Ξεχωρίστηκαν ἡρωϊκὰ μὲ τὴν ἱερὴ πεποίθηση, ὅτι τίποτε δέν θὰ μπορούσε νὰ τοὺς ξεχωρίσῃ, παρὰ μόνον ὁ θάνατος!

Τὸ πρῶτ' ὁ Γιᾶννος ἔφυγε γιὰ τὸ σύνταγμα του, στὴν Ἄρτα, κι' ἡ Μάρω ἔβαλε σίδερο στὴν καρδιά της γιὰ νὰ ὑποφέρῃ τὸν πόνο τοῦ ξεχωρισμοῦ ὅσο τὸ δυνατόν ἐλαφρότερα. Λέγουν ὅτι ἀπὸ τοὺς ξεχωριζομένους, ἐκεῖνος ποῦ μένει νοιώθει βαθύτερα τὸν πόνο τοῦ ξεχωρισμοῦ, κι' εἶναι ἀλήθεια.

Ἐστερα ἀπὸ δυὸ χρόνια ὁ Γιᾶννος ἀπολύθηκε λοχίας καί γύρισε στὸ χωριὸ μὲ τὴν καρδιά του γεμάτη ἀγάπη τρελλή γιὰ τὴν Μάρω του, κι' ἡ Μάρω τὸν ἐπερίμενε πιστὴ, περιφρονῶντας κάθε Ξεραγγία μὲ τὲς πολλὰς χιλιάδες.

Ὁ Γιᾶννος κι' ἡ Μάρω, τὰ πλεῖο εὔοσμα ἄνθια τοῦ χωριοῦ ξαναταμώθησαν! Πρῶτοι στὴν ὠμορφιά, πρῶτοι στὴν χάρη, πρῶτοι στὰ καλὰ φερόματα, πρῶτοι στὴν ἀρετὴ, πρῶτοι στὴν καρδιά καί σ' ὅλα τ' ἄλλα πρῶτοι.

Τὸν Γιᾶννο τὸν τυραννοῦσαν οἱ γονεοὶ του γιὰ τὴν ἀσχημομούρα μὲ τὲς δέκα χιλιάδες μετρητὰ καί τὲς πέντε χιλιάδες ἀμπελοχώ-ραφα, σωκῆπια καί λοιπά, καί τὴν Μάρω τὴν τυραννοῦσαν οἱ δικοὶ της μὲ τὸν κύρ-Ξεραγγίαν, ποῦχε τὲς ἑκατὸ χιλιάδες καί θὰ τὴν ζοῦσε κυρά. Ἀλλὰ Γιᾶννος καί Μάρω εἶταν βράχοι τῆς Ἀγάπης καί δέν τοὺς ἴδρωνε τ' αὐτὶ ἀπὸ χιλιάδες.

Καλή είναι ἡ Ἀγάπη, ἀλλὰ χρειάζεται και τὸ ἄτιμο τὸ χρῆμα. Χωρὶς αὐτὸ δὲν γένηται τίποτε. Πουθενὰ δὲν εἶναι περιττὸ τὸ χρῆμα. Καὶ στὴν Ἀγάπη χρειάζεται τὸ ἄτιμο τὸ χρῆμα, ὅπως καὶ στὴν ἔχτρα! Ἴσως - ἴσως χρειάζεται και στὸν Παράδεισο ἀκόμα! Τί ἄτιμος ποῦναι ὁ χρυσός! Βγαίνει ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς γῆς καὶ φτάνει ὡς τὸν οὐρανό, σὰν νᾶχε ἀετόφτερα! Ὅλοι οἱ ποιητᾶδες, ὄσων ἢ φαντασία μπόρεσε νὰ φτάσῃ ὡς τὸ θεϊκὸ παλάτι, χρυσὸ μᾶς τὸ παριστάνουν και μᾶς τὸ περιγράφουν ἀπ' ἔξω κι' ἀπὸ μέσα! Καὶ τοῦ Θεοῦ τὸν θρόνον κι' αὐτὸν χρυσόν! Κι' ὄλα τὰ ἐπιπλα τοῦ παλατιοῦ κι' αὐτὰ χρυσᾶ! Κι' οἱ ὑπηρέτες τοῦ Θεοῦ — οἱ ἄγγελοι — κι' αὐτοὶ στὰ χρυσᾶ εἶναι ντυμένοι. Χρυσοφορεμένοι εἶναι ὄλοι οἱ κάτοικοι τοῦ οὐρανοῦ: Ἡλιος, Φεγγάρι, Αὐγερινός κι' ὄλα τ' ἄλλα τ' ἀστέρια, ὄλα εἶναι χρυσοφκιασμένα. Τί ἄτιμος ποῦ εἶναι ὁ χρυσός! Βγαίνει ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς γῆς και φτάνει ὡς τὸν οὐρανό, σὰν νᾶχε ἀετόφτερα!

Λοιπόν, λοιπόν, λοιπόν;

Χρειάζεται χρῆμα, χρυσός για νὰ παρθοῦν ὁ Γιάννος με τὴν Μάρω!

Εἶχε περάσει ἕνας χρόνος ἀφόντας ὁ Γιάννος εἶχε γυρίσει ἀπὸ τὸν Στρατὸ και μ' ὄλες του τὲς προσπάθειες δὲν ἤμπορεσε νὰ βρῆ κάμμιά δουλειά, ὥστε νὰ μπορέσῃ νὰ γείνη ἀνεξάρτητος, νὰ μπορέσῃ νὰ ζήσῃ τὸ κεφάλι του και τὴν γυναῖκα του. Πῆγε στὸν βουλευτὴ του, τὸν ἐπαρακάλεσε, ἀλλὰ δὲν εἶχε τ' ἀπαιτούμενα προσόντα. Τὸ πολὺ - πολὺ, ποῦ μποροῦσε νὰ διοριστῆ, εἶταν γραφέας τοῦ Εἰρηνοδικεῖου. Τί μποροῦσε νὰ κάνῃ ὡς γραφέας τοῦ Εἰρηνοδικεῖου; Μποροῦσε νὰ ζήσῃ σπιτί; Εἶταν τότε ὁ Γιάννος εἴκοσι τεσσάρων ἐτῶν κι' ἡ Μάρω δεκοχτώ, βία δεκαεννιά, εἴκοσι δὲν εἶταν.

Τὸ πρᾶγμα εἶχε παραγίνει. Ὅλο τὸ χωριὸ κι' ὄλα τὰ περίχωρα μιλοῦσαν για τὴν ἀγάπη τοῦ Γιάννου και τῆς Μάρως. Μιά βραδειά — εἶταν Αὐγουστος τοῦ 1912 — λέγει ὁ Γιάννος στὴν Μάρω:

— Μάρω μου, δὲν μποροῦμε νὰ παντρευτοῦμε ἀπέντεροι! Πρέπει νὰ πάγω στὴν Ἀμερικὴ νὰ φέρω δολλάρια, νὰ σὲ κάνω κυρά, καλύτερη ἀπ' ὅ,τι θὰ σ' ἔκανε ὁ Ξεραῆλας!

— Ὡρα σου καλή, Γιάννο μου! Φτάνει νὰ μὴ με λησμονήσῃς! Ξεχωρίστηκαν με τὴν ἀπόφαση τοῦ ταξειδιοῦ στὴν Ἀμερικὴ. Ὁ Γιάννος ἀνέπνευσε. Εἶταν ἡ μόνη δυνατὴ λύσις τὸ ταξειδι τῆς Ἀμερικῆς! Ἀλλὰ τὴν ἄλλη μέρα ἤρθε τηλεγράφημα ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ὅτι ἐκηρύχτηκε ἡ ἐπιστρατεία, κι' ὁ Γιάννος, ἀντὶ νὰ τραβήξῃ για τὴν Ἀμερικὴ, τράβηξε για τὴν Ἄρτα, ὅπου εἶταν τὸ σύνταγμα του.

Τὸ σκυλι ὁ Τοῦρκος τὸ εἶχε βάλει με τὰ σωστά του νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὸν Χριστιανισμό, ποῦ εἶχε στὴν λεγόμενῃ μιά φορὰ κι' ἕναν καιρὸ πλέον «Ἐυρωπαϊκὴ Τουρκία.» Ἄντρες ἐσκότωνε, γυναῖκες ἀτίμαζε, παιδιὰ ἄρπαζε και τὰ τούρκευε, τὸ βιὸ τῶν χριστιανῶν τὸ ἐδήμεινε. Τὰ χριστιανικὰ Κράτη Ἑλλάδα, Σερβία, Μαυροβούνι κι' αὐτὴ ἀκόμα ἡ αἰμοθόρα Βουλγαρία ἀναγκάστηκαν νὰ συνεννοηθοῦν και νὰ χτυπήσουν τὸν τύραννον τὸν Ἀσιανόν για νὰ σώ-

ΠΑΛΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ
(Ἔργον τοῦ Γοδβάρδ)

σουν τούς υποδούλους αδερφούς των. Δόξα σοι ὁ Θεός, ποῦ τ' ἀποφάσισαν ἐπὶ τέλους! Στὲς ὁ Ὀχτωβρίου κηρύχτηκε ὁ χριστιανο-μωαμεθανικὸς πόλεμος. Ὁ Ἑλληνισμὸς ἠλεχτρίστηκε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη καὶ τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα προχωροῦσαν νικηφόρα. Ἡ Παντοῦ ὁ Τοῦρκος υποχωροῦσε νικημένος καὶ ἐντροπιασμένος. Ἡ Μάρω πλειὰ δὲν μποροῦσε νὰ κρατηθῇ. Ἀγάπη καὶ Πατρίδα χορεύανε μέσα στὰ στήθια της. Στὴν ἀρχὴ τῆς πῆγε ἡ ἰδέα νὰ πάγη νοσοκόμα. Δὲν εἶταν εὐκολο ὁμως σὲ μιὰ χωριατοπούλα ν' ἀφήσῃ τὸ σπίτι της καὶ νὰ πάγη στὸν πόλεμο. Μιὰ ἡμέρα ἦρθε ὁ Ἐραή-λας στὸ σπίτι της, κι' ἐστενοχώρησε τοὺς γονεούς της γιὰ τὸν γάμο. Τὸ εἶχε βάλει μὲ τὰ σωστά του νὰ πάρῃ τὴν Μάρω τὸ γλυγορώτερο, πρὶν γυρίσῃ ὁ Γιάννος ἀπὸ τὸν πόλεμο — ἂν θὰ γυρνοῦσε. Τοὺς ἄφησε καὶ χίλιες δραχμές γιὰ τ' ἀσπρόρρουχα καὶ λοιπὰ ἔξοδα τοῦ γάμου. Αὐτὴ ἐκρύφτηκε γιὰ νὰ μὴν τὸν ἰδῇ κα-θόλου, ἀλλὰ τὴν ἀνακάλυψαν οἱ γονεοὶ της καὶ τῆς ἐπέβαλαν νὰ παρουσιαστῇ καὶ νὰ τοῦ προσφέρῃ τὸ γλυκό. Αὐτὴ δὲν τὸν ἤξερε, πρώτη φορά θὰ τὸν ἔβλεπε. Μόνον ἀκουστά τὸν εἶχε. Μὴν μπο-ρῶντας νὰ κάνῃ ἀλλοιῶς βγήκε καὶ τοῦ πρόσφερε τὸ γλυκό. Τί ἀσχημάνθρωπος ποῦ εἶταν! Χοντρός, κοντολαίμηγ καὶ μιὰ κοιλιὰ πεταχμένη πέρα, σὰν ὀχτῶ μηνῶν ἀγκαστρωμένος. Φοροῦσε στὰ χέρια δαχτυλίδα χρυσᾶ καὶ στὸ στήθος χρυσὸ ὠρολόγι μὲ χρυσὴ ἄλυσίδα. Ἄμα τὸν εἶδε, τὴν ἐπίασαν τὰ γέλια:

— Ἔτσι σὲ θέλω, κοπέλλα μου, (τῆς εἶπε) νὰ γελάς! θὰ ζήσωμε ζωὴ χαρισάμενη!

Τὸ βράδυ ἡ Μάρω τ' ἀποφάσισε. Ἐπρεπε νὰ φύγῃ γιὰ τὸν πό-λεμο. Ὅχι πλειὰ ὡς νοσοκόμα, ἀλλ' ὡς στρατιώτισσα. Ἐκοψε τὲς ὥραιες της πλεξίδες μὲ τὸ ψαλλίδι κρυφά, ντύθηκε τὰ καλά τὰ φορέματα τοῦ πατέρα της καὶ τράβηξε γιὰ τὴν πόλη, παρουσιά-στηκε στὸ στρατολογικὸ γραφεῖο, χωρὶς νὰ τὴν καταλάβῃ κανένας στὸν δρόμο, ἂν εἶταν κορίτσι ἢ ἀγόρι. Ἐκεῖ στὸ στρατολογικὸ γρα-φεῖο ἐδήλωσε ὅτι ἐγγράφεται ὡς ἐθελοντῆς τοῦ πεζικοῦ κι' ὅτι θέλει νὰ πάῃ στὸ Γκρίμποβο, ὅπου βρίσκονταν οἱ δικοὶ μας ἀκόμα. Σὲ δυὸ τρεῖς ἡμέρες εἶταν στὴν Ἄρτα, ντύθηκε στρατιωτικὰ κι' ἀπ' ἐκεῖ στὸ Γκρίμποβο. Κατατάχτηκε στὸ ἕκτο σύνταγμα τοῦ πεζικοῦ, ὅπου ἤλπιζε νὰ βρῇ καὶ τὸν Γιάννο της. Ἄλλ' ὁ Γιάννος δὲν φαινόταν πουθενά, διότι τὸ σύνταγμα εἶταν σκορπισμένο σὲ διάφορα σημεῖα καὶ δὲν εἶταν εὐκολο σ' ἓναν στρατιώτη νὰ φέρῃ γύρα, καὶ μάλιστα ἐν καιρῷ πολέμου. Πέρασαν μέρες κι' ὁ Γιάννος δὲν φαινόταν. Τὴν ἡμέρα πολεμοῦσε σὰν λιοντάρι στὴν πρώτη γραμμὴ καὶ τὴν νύχτα προφυλακὴ κι' ἀντίσκηνο. Πάρθηκε τὸ Γκρίμποβο κι' ὁ Στρατὸς μας εἶχε φτάσει στὸν Καρθασαρά, μιὰ ὥρα μακριὰ ἀπὸ τὰ Πέντε Πηγάδια. Οἱ Τοῦρκοι εἶχαν συγκεν-τρωθῇ στὰ Πέντε Πηγάδια, μ' ἀπόφαση νὰ τὰ ὑπερασπίσουν γερά. Οἱ ἐφοδες τῶν δικῶν μας ἐναντίον τῶν Πέντε Πηγαδιῶν εἶταν ἀπὸ τὲς ἡρωϊκώτερες ποῦ εἶχαν γίνει. Ἡ Μάρω μπῆκε πρώτη στὰ ἐχθρικὰ ὀχυρώματα μὲ τὴν λόγχη στὸ χέρι. Ὁ λοχαγὸς της Γιώ-

της, ένας από τους πλειό διαλεχτούς λοχαγούς του ελληνικού Στρατού, που έπεσε ήρωικά στο Κιλίκισι, την παρακολουθοῦσε ὄλην τὴν ἡμέρα τῆς τελευταίας μάχης τῶν Πέντε Πηγαδιῶν κι' ὅταν τὴν εἶδε πρώτη σὰ ὀχυρώματα ἐπάνω, τὴν ὠνόμασε δεκανέα καὶ τὴν ἀνάφερε στὴν ἡμερησία διαταγὴ τοῦ τάγματος γιὰ τὴν ἀντρεία της.

Κανένας δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι εἶταν κορίτσι. Ὅλοι ζήλευαν τὴν ὠμορφιά της καὶ τὴν ἐκαμάρωναν. Αὐτὴ ὅμως εἶταν μελαγχολικὴ καὶ δὲν τὴν εἶχε ἰδεῖ κανένας νὰ τῆς γελάῃ τὸ πρόσωπο, δὲν τὴν εἶχε ἀκούσει νὰ τραγουδάῃ σὰν ὄλους τοὺς στρατιῶτες.

Μιά μέρα ὁ λοχαγὸς της τῆς εἶπε:

— Μάριε, γιὰτ' εἶσαι μελαγχολικὸς; Δὲν σ' εἶδα ποτὲ νὰ γελάῃς. Τί σοῦ συμβαίνει, παιδί μου;

Τὴν Μάρω τὴν πῆραν τὰ δάκρυα.

— Γιὰτί θακρῶζεις, δεκανέα μου; Πέ μου τὸν πόνο σου...

— Εἶχα ἕναν ἀδερφό, ἀλλ' ἀπ' ἄλλον πατέρα, ποῦ εἶταν σ' αὐτὸ τὸ σύνταγμα καὶ δὲν ἠμπόρεσα νὰ τὸν συναντήσω. Δὲν ξέρετε πόσο τὸν ἀγαπῶ αὐτὸν τὸν ἀδερφό μου. Εἶναι τέσσερα - πέντε χρόνια μεγαλύτερός μου. Εἶναι λοχίας...

— Λέγονταν Γιάννος;...

— Ναι! ναι! λοχαγέ μου Γιάννος! Ποῦνε τος; Μήπως σκοτώθηκε;

— Ὅχι, δὲν σκοτώθηκε. Ἐπληρώθηκε ὅταν εἴμαστε στὸ Γκρίμποδο μαζί μὲ τὸν καϊμένο τὸν Παραμυθιώτη. Ὁ Παραμυθιώτης πέθανε. Ἐκεῖνος γλύτωσε. Εἶναι λοχίας τοῦ λόχου μου.

— Λοχαγέ μου, πῶς τὸ ξέρετε ὅτι γλύτωσε καὶ δὲν πέθανε;

— Εἶχα παρακαλέσει τὸν γιὰτρό τοῦ νοσοκομείου τῆς Ἄρτας νάχῃ ἔννοια καὶ νὰ μοῦ μνηύσῃ, καὶ μοῦ ἔγραψε — εἶναι τέσσερες - πέντε μέρες τώρα, πῶς γλύτωσε τὸν κίντυνο καὶ τὸν ἔστειλε στὸ νοσοκομεῖο στὴν Ἀθήνα...

Λίγο ἔλειψε ἡ Μάρω νὰ φανερωθῇ, νὰ εἰπῇ ὅτι δὲν εἶναι ἄντρας, ἀλλὰ γυναίκα, ἀρραβωνιαστικιά τοῦ Γιάννου, νὰ ἀπολυθῇ ἀπὸ τὸν στρατό, καὶ νὰ πάγῃ στὴν Ἀθήνα νὰ βρῇ τὸν ἀγαπημένο της, ἀλλ' ὁ πόνος τῆς ἀγωνιζομένης Πατρίδας τὴν συγκράτησε, κι' εἶπε στὸ λοχαγό:

— Θὰ γυρίσῃ ὁ Γιάννος ἐδῶ σὰν γίνῃ καλά;

— Αὐτὸ δὲν τὸ ξέρω. Ἄν γιὰτρευτῇ τέλεια ἡ πληγὴ του κι' ἡ σωματικὴ του κατάστασις δὲν ἔχῃ ἀνάγκη ἀπὸ οἰκιακὴ ἀνάπαυση καὶ νοσηλεία, βέβαια εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ γυρίσῃ.

— Μπορῶ νὰ τοῦ στείλω ἕνα γράμμα, κύριε λοχαγέ;

— Γράψε το καὶ δός μου το νὰ τὸ στείλω.

Ἄλλὰ δὲν ἀποφάσισε νὰ τὸ γράψῃ τὸ γράμμα ἀπὸ φόβο μὴν φανερωθῇ. Ἐπειτα μόνον ἂν ὑπόγραφε «ἡ Μάρω σου» θὰ μπορούσε νὰ τὴν καταλάβῃ ὁ Γιάννος, διότι δὲν τοῦ εἶχε δοθῇ ποτὲ ἀφορμὴ νὰ γνωρίσῃ τὸ γράψιμό της.

Πέρασαν μῆνες τρεῖς κι' ὁ Γιάννος δὲν φαίνονταν νὰ γυρίσῃ! Τί νὰ εἶχε γίνῃ; Τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα βαρυνόνταν μὲ τοὺς Ἄγαρινούς τοῦ Ἐσσάτ - Πασιά στὸ Μπεζάνι μέρα - νύχτα. Ἡ Μάρω εἶχε

γίνει λοχίας σὲ μιὰ ἔφοδο τῆς Ἀετόρραχης. Πολεμοῦσε ἀπελπισμένα γιὰ νὰ σκοτωθῆ. Τί τὴν ἤθελε τὴν ζωὴ χωρὶς τὸν Γιάννο τῆς, χωρὶς τὴν ψυχὴ τῆς;

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα τέλος ἔφτασε στὸν λόχο κι' ὁ Γιάννος γυρίζοντας ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο. Εἶταν μελαγχολικός, πολὺ μελαγχολικός, σὰν νὰ τοῦ εἶχε συμβῆ κανένα πολὺ μεγάλο κακό.

— Καλῶς ὤρισες, λοχία! Τ' εἶσαι ἔτσι μελαγχολικός; (τοῦ εἶπε ὁ λοχαγὸς Γιώτης). Τί ἔπαθες; Μὴ δὲν ἐγιατρεύτηκε καλὰ ἡ πληγὴ σου;

— Τί νὰ πάθω, κύριε λοχαγέ! (Ἀπολογήθηκε ὁ Γιάννος) χειρότερο δὲν μποροῦσα νὰ πάθω! Βγαίνοντας ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο, ἐπῆγα στὸ χωριό μου μὲ σαρανταήμερη ἀναρρωτική ἀδεια. Καλύτερα νὰ μὴν ἔφτανα νὰ πάγω. Τὸ πρῶτο ποῦ ἔμαθα εἶταν ὅτι χάθηκε τὸ πρόσωπο, ποῦ ἀγαποῦσα πλειότερο στὸν κόσμο... Κανένας δὲν ἠμπόρεσε νὰ μάθῃ κατὰ ποῦ πῆγε...

— Ὁ ἀδερφός σου ὁ Μάριος;

— Ναί, κύρ - λοχαγέ, ὁ... ἀδερφός μου... Ἀποκρίθηκε ὁ Γιάννος, ξεροκαταπίνοντας τὲς λέξεις, καὶ μὴν μπορῶντας νὰ καταλάβῃ τί τοῦ ἔλεγε ὁ λοχαγός.

— Μὴ λυπείσαι ἔτσι, λοχία μου. Ὁ ἀδερφός σου ὁ Μάριος εἶναι ἐδῶ. Βρίσκεται σ' ἐκεῖνο ἐκεῖ τὸ φυλάκιο. Πήγαινε νὰ τὸν ἰδῆς, ἀλλὰ μὲ προσοχή, διότι ἔρχονται σφαῖρες.

Ὁ Γιάννος ἐτράβηξε πρὸς τὸ φυλάκιο μηχανικῶς, μὴν μπορῶντας νὰ φανταστῆ τί θὰ εὑρίσκε ἐκεῖ, καὶ σὲ λίγο τὰ νομιζόμενα ἀνὰδερφα ἀνταμώθηκαν. Γιὰ πολλὴν ὥραν ἔμειναν μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό. Τοὺς εἶχε κυριέψει κατάπληξη, πλειὸ δυνατὴ ἀπ' ὅτι θὰ τοὺς ἐκυρίεψε ἂν ἔβλεπαν νὰ γένεται μπροστά τους ἓνα μεγάλο πρᾶγμα: σὰν νὰ φύτρωνε ἓνα βουνό στὴν μέση τοῦ κάμπου, σὰν νὰ γένονταν κάμπος ἢ Ἀετόρραχη. Μεγαλύτερο πρᾶγμα ἀπὸ τὴν αἰφνίδια ἀντάμωση δυὸ ἀγαπημένων καρδιῶν, ποῦ νομίζονταν χαμένες, δὲν ὑπάρχει στὸν κόσμο. Περνῶντας τὸ πρῶτο ξάφνισμα κι' ἡ πρώτη ἐντύπωση, ἔπεσε ὁ ἓνας στὴ ἀγκαλιὰ τοῦ ἀλλοινοῦ καὶ γιὰ πολλὴν ὥρα φιλιῶνταν ρουφηχτά, πνιγμένοι σὲ δάκρυα χαρᾶς. Τὸ μυστήριό τῆς Ἀγάπης κρύβονταν γερὰ κάτω ἀπὸ τὴν σκέπη τῆς νομιζόμενης ἀδερφοσύνης!

Πέρασαν πολλὲς μέρες... Στὲς 20 τοῦ Φλεβάρη τὸ ἀσιανὸ θηρίο, ὁ τοῦρκος, ξετιναγμένο ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ ἀντρεία καὶ τὴν στρατηγικὴ ἱκανότητα τοῦ ἀρχιστρατήγου Διαδόχου, τοῦ σημερινοῦ Βασιλεῖα μας Κωνσταντίνου, ἄρχισε νὰ ψυχομαχᾷ. Ἡ τελευταίε του ντουφεκίε, ντουφεκίε τῆς ἀπελπισίας, εἶταν φαρμακερότερες. Σκοτώθηκαν πολλοὶ Ἕλληνες στρατιῶτες, καὶ πλειότεροι ἐλαβώθηκαν. Στὸν σωρὸ τῶν λαβωμένων εἶταν κι' ὁ Γιάννος μὲ τὴν Μάρω. Τὴν ἄλλη μέρα, στὲς 21 τοῦ Φλεβάρη, ἡμέρα ἱστορικὴ γιὰ τὸν ἑλληνοτουρκικὸ πόλεμο ποῦ ἐσημείωσε τὴν λήξη του καὶ γιὰ τὴν Ἠπειρο, - ποῦ ἐλευθερώθηκε τότε ὅλη, μπῆκε ὁ ἑλληνικός στρατός νικηφόρος στὰ φημισμένα καὶ θρυλικὰ Γιάννινά μας, καὶ

λίγο ύστερα από τόν ἑλληνικό Στρατό ἄρχισαν νά φέρουν μέσα τοὺς πληγωμένους. Τὸ Νοσοκομεῖο τοῦ Χατζηκώστα, τὸ Ὀρφανοτροφεῖο τοῦ Γεωργίου Σταύρου, ἡ Ζωσιμαία Σχολή ἐγείναν τὰ πρῶτα στρατιωτικά νοσοκομεῖα. Τὸν Γιάννο καὶ τὴν Μάρω, ἐπειδὴ τοὺς ἐνόμιζαν ἀδερφούς, τοὺς ἐτοποθέτησαν τὰ κρεβάτια τὸ ἓνα δίπλα στοῦ ἄλλο. Εἶταν καὶ οἱ δυὸ τραυματισμένοι στὸ στήθος πέρα - πέρα. Ὅταν οἱ γιατροὶ ἀνακάλυψαν ὅτι ὁ λοχίας Μάριος εἶταν κορίτσι κι' ὄχι ἀγόρι, ἔμειναν κατάπληκτοι. Ὅλοι ὑπέθεσαν ὡς αἴτιον τὸν ἔρωτα, κι' οἱ γιατροὶ κι' οἱ νοσοκόμοι ἐπερίμεναν μ' ἀγωνία πότε νά καλυτερέψῃ τὸ ἐρωτικό ζευγάρι καὶ νά μάθουν τὸ εἰδύλλιό τους. Δὲν πέρασαν πολλὲς μέρες κι' οἱ δυὸ ἐρωτεμένοι νίκησαν τὸν θάνατο καὶ γύρισαν στὸ καλύτερο. Τότε κατάλαβαν ὅτι τὸ μυστικό τους εἶχε γίνει φανερό σ' ὅλο τὸ νοσοκομεῖο. Ἐξωμολογήθηκαν τὴν ἐρωτική τους ἱστορία, κι' ὅταν ἔγιναν καλὰ, ὁ διευθυντής τοῦ νοσοκομείου, ποῦ εἶχε ἔτοιμα τὰ πιστοποιητικά τους ἀπὸ τὸν δήμαρχό τους, ὅτι ὁ γάμος τους δὲν εἶχε κανένα ἐμπόδιο, προσκάλεσε τὸν Μητροπολίτη, τοὺς ἐστεφάνωσε, τοὺς ἔκανε μιὰ συνδρομὴ ἀπὸ τὸ Ταμεῖο τῶν ἐλεῶν ἀρκετὰ μεγάλη, δυὸ χιλιάδες δραχμὲς, καὶ τοὺς κατευώδωσε γιὰ τὸ χωριό τους.

Οἱ γονεοὶ τοὺς ἐχάρηκαν, ποῦ τοὺς εἶδαν νά γυρίσουν ζωντανοί, ἐλησμόνησαν οἱ μὲν τὸν πλούσιο Ξεραγγά, οἱ δὲ τὴν ἀσχημομούρα μὲ τὲς δέκα πέντε χιλιάδες μετρητά, ἀμπελοχώραφα καὶ σωκίπια.

« Σὰν θέλ' ἡ τύχη κι' ὁ γαμπρός, τύφλα νάχῃ ὁ πεθερός. »

(Ἀργυροκάστρο, 11 Ἰουνίου 1914)

X. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Ἐρωτοτροπία τοκογλύφου

Ἐκείνη. — Νά πιστεύσω λοιπὸν πῶς μ' ἀγαπᾶτε ἀληθινά;

Ἐκεῖνος. — Ἐὰν σὰς ἀγαπῶ; Σὰς ὀρκίζομαι, δεσποινίς, πῶς ἂν εἶχα ἑκατομμύρια, θὰ τὰ κατέθετα πρὸ τῶν ποδῶν σας... μόνον πρὸς 5 τοῖς ἑκατόν...